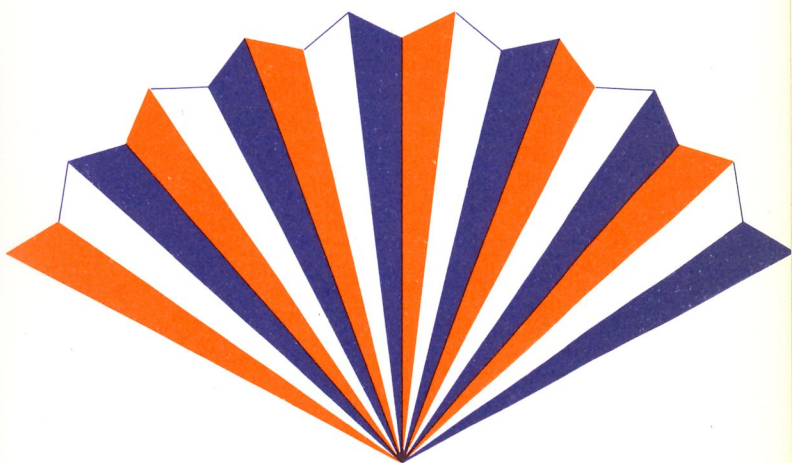

Holland Festival 1973

Kamermuziek I
Amati Ensemble Berlin

Den Haag – Diligentia
dinsdag 19 juni 1973 – 20.15 uur

Amsterdam – Concertgebouw
donderdag 21 juni 1973 – 20.15 uur

Aduard – Abdijkerk
vrijdag 22 juni 1973 – 20.00 uur

Kamermuziek I Amati Ensemble Berlin

solist : Günther Passin, hobo

Programma

- Joh. Seb. Bach Concert in F gr.t., BWV 1053
1685–1750 voor hobo en orkest
- Allegro moderato
Siciliano : Allegretto piacevole
Allegro
- Béla Bartók Divertimento (1939)
1881–1945 voor strijkorkest
- Allegro non troppo
Molto adagio
Finale : Allegro assai

Pauze

- Anton Webern Fünf Sätze, op. 5 (1909/30)
1883–1945 voor strijkorkest
- Heftig bewegt
Sehr langsam
Sehr lebhaft
Sehr langsam
In zarter Bewegung
- Igor Strawinsky Concert in D gr.t. (1946)
1882–1971 voor strijkorkest
- Vivace
Arioso : Andantino
Rondo : Allegro

J. S. Bach : Concert voor hobo en strijkorkest in F gr.t.

Het is bekend dat Bach veel muziek bewerkt heeft, vaak voor eigen gebruik, die oorspronkelijk voor een ander instrument en in veel gevallen bovendien door een andere componist geschreven was. Meestal betrof het dan muziek van componisten voor wie Bach grote bewondering had, zoals Vivaldi, van wie hij een aantal vioolconcerten omwerkte tot clavecimbelconcerten. Maar ook herschreef hij eigen composities, zoals twee concerten voor viool en hobo, waarvan het eerste, herschreven tot concert voor twee clavecimbel in c kl.t., als zodanig geregeld wordt uitgevoerd. Voor het hoboconcert in F gr.t. hebben twee cantates, nl. nr. 169 (eerste en tweede deel) en nr. 49 (derde deel) als bronnen gediend, welke zelfde cantatedelen ook door Bach zijn omgewerkt tot het clavecimbelconcert in E gr.t. In zijn oervorm heeft Bach dit concert vermoedelijk al gecomponeerd, toen hij kapelmeester was aan het Hof van Köthen. Daar maakte de hoboïst Rosen, eertijds hofmusicus in Berlijn, deel uit van het orkest. Diens bijzondere bedrevenheid in het hobospel inspireerde Bach tot het schrijven van muziek, waarbij de typische behandeling van de hobo kenmerkend is voor zijn Köthense periode.

Bartók : Divertimento

Het Divertimento voor strijkorkest is op één na het laatste werk dat Bartók vóór zijn vertrek uit Europa componeerde; het laatste was het zesde strijkkwartet. Het divertimento schreef hij in opdracht van Paul Sacher, de dirigent van het Basler Kammerorchester, voor wie hij ook de Muziek voor snaarinstrumenten, slagwerk en celesta had geschreven. Tijdens een verblijf in Saanen (Zwitserland) voltooide Bartók dit werk in de opmerkelijk korte tijd van twee weken.

Bartók was in die tijd al geheel in beslag genomen door sombere gevoelens als gevolg van de naderende oorlog. Het verblijf in de Zwitserse bergen echter maakte het hem mogelijk in de geest nog eenmaal te verwijlen bij het land dat hij spoedig daarna – in 1940 – voorgoed zou moeten vaarwel zeggen: Hongarije. Uitgangspunt en einddoel van dit Divertimento zijn bepaald niet somber en men vindt er de levendige ritmen van de Hongaarse boerenmuziek, die zoveel andere werken van Bartók kenmerken, in terug. In scherp contrast staat de duistere zang van het midden-deel, dat in stemming met het Divertimento in engere zin (verpozingsmuziek) niets van doen heeft en een onmiddellijke neerslag lijkt van de gevoelens die de componist op dat moment kwelden. Het is echter al even karakteristiek voor de meester in het algemeen, want ook in de Muziek voor snaarinstrumenten, slagwerk en celesta (derde deel), het zesde kwartet (Mesto) en het Concert voor orkest (Elegia) kan men soortgelijke stemmingen vinden. Men zal de titel Divertimento dus niet al te letterlijk moeten opvatten en hem eerder in technische zin verstaan; de naam symfonie of suite zou het wezen van het stuk evenmin treffen en de schrijfwijze voor het strijkorkest met zijn veelvuldige solopartijen is 'afwisselend' genoeg om de term divertimento te rechtvaardigen,

M.F

Anton Webern : Fünf Sätze für Streichquartett, op. 5

Anton Webern werd op 3 december 1883 in Wenen geboren. Hij doorliep het gymnasium, ging bij de beroemde musicoloog Guido Adler muziekwetenschappen studeren (hij promoveerde aan de Weense universiteit op een proefschrift over het werk 'Coralis Constantinus' van Heinrich Isaac), doch tegelijkertijd studeerde hij compositie bij Arnold Schönberg. Deze studie duurde vier jaar. Zijn eerste werk was een Passacaglia voor orkest. Hierop volgden enige liederen. Tussen 1908 en 1910 componeerde hij enige werken, die reeds geheel kenmerkend waren voor zijn geconcentreerde uitdrukkingswijze: de 'Sechs Orchesterstücke' en de 'Fünf Sätze für Streichquartett'

De Vijf stukken voor strijkkwartet duren bij elkaar ongeveer acht minuten. In het eerste deel (Heftig bewegt) valt de aloude 'hoofdvorm' nog wel enigermate te herkennen, doch deze vorm wordt zeer gecomprimeerd toegepast. De andere delen zijn te beschouwen als aforismen-in-klank. Zij zijn wel eens 'expressionistische miniaturen' genoemd. De componist plaatst zijn muziek als het ware op de rand van de stilte ('kaum hörbar' schrijft hij aan het slot van het tweede deeltje voor), doch hij maakt ook gebruik van felle dynamiek, zoals bijvoorbeeld aan het slot van het derde deel, waar de sterktegraad fff is voorgeschreven. De 'verzelfstandiging' van toon, timbre en sterktegraad, welke zo kenmerkend is voor de 'punctuele' muziek van de allerlaatste tijd, komt men in dit werk uit Weberns eerste scheppingsperiode in beginsel reeds tegen.

Wouter Paap

N.B. In 1930 maakte Webern van de 'Fünf Sätze für Streichquartett' de bewerking voor strijkorkest, die heden uitgevoerd wordt.

Igor Strawinsky : Concerto voor strijkorkest

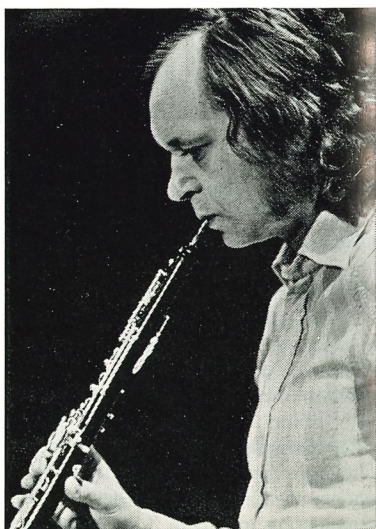
Behoorde Strawinsky's Canticum Sacrum, dat in 1956 gecomponeerd werd, tot de composities uit de laatste scheppingsperiode van de componist, zo is het Concerto in D voor strijkorkest, geschreven in 1946, nog sterk verbonden met de tweede, de z.g. neo-klassieke periode van Strawinsky. Het is de periode waarin hij in zijn composities een sterke voorkeur aan den dag legde voor de geest en de stijlkenmerken van de klassieke en vooral ook vóór-klassieke meesters. Strawinsky schreef dit werk in opdracht van de Zwitserse dirigent Paul Sacher, ter gelegenheid van het twintigjarig bestaan van diens Basler Kammerorchester en het werd in januari 1947 door dit ensemble voor het eerst uitgevoerd. De componist heeft met dit Concerto een werk willen schrijven van diverserend karakter, een compositie in drie korte delen naar het type van de Italiaanse barok-muziek. Ondanks dit Italiaanse vormprincipe vertoont dit werk in haast iedere maat de typische kenmerken van Strawinsky's schrijfwijze. Een van die karakteristieken is hier het samengaan van dynamische en statistische elementen waardoor in een tegenover elkaar stellen van bekoorlijke gratie en strenge gebondenheid een meesterlijk architectonisch spel van muzikale krachten is ontstaan. Zo ergens, dan wordt in dit werk duidelijk wat Strawinsky bedoeld heeft met de in zijn Poétique musicale gedane uitspraak betreffende de ordening in de muziek die 'veroorzaakt wordt door een bepaalde opeenvolging van beweging en rust overeenkomstig de verwijdering en de aantrekkingskracht van afzonderlijke 'polen'. Het eerste deel, Vivace, met een typische onregelmatige Strawinskyaanse ritmie, is gecomponeerd in een sonate-vorm, beginnende met een inleiding gevolgd door een eerste periode. Een overgangspassage voert naar een tweede periode, die gebouwd op dezelfde melodische motieven, toch door de toonsoort en het langzamere tempo

met de eerste periode contrasteert. De daarop aansluitende doorwerking is kort gehouden en leidt via een overgang naar de streng ingekorte reprise. Kenmerkend is in dit deel het gelijktijdig optreden van de majeure en mineurterts (d-fis en d-f), terwijl deze beide tonen (f en fis) in hun melodische gedaante als kleine seconde (eis-fis), de belangrijkste kiemcel voor de melodische structuur van dit deel betekenen.

Het tweede deel, een Arioso, wonderlijk van stemming, wordt beheerst door een zich geleidelijk aan ontplooiend duet van eerste violen en celli tegen een uiterst eenvoudige staccato-achtige begeleiding van de overige strijkers. Vooral hier laat Strawinsky zijn zo persoonlijke lyriek spreken. Wederom treft men de seconde als belangrijk bouwelement aan, zowel in haar oorspronkelijke vorm alsook in haar omkering als septiem of als none.

Zeer levendig en virtuoos is het afsluitende Rondo. Bijzonder het geestrijke afwisselende spel met strakke en beweeglijke, met strenge en speelse elementen dat de componist met verrassende wendingen in dit briljante deel toepast verraadt de hand van een groot meester. Evenals het eerste deel vertoont dit Rondo een grote motivische eenheid. Het tot driemaal toe terugkerende refrein heeft een toccata karakter met een chromatisch dalend motief in de tweede violen. Het wordt aan het begin voorafgegaan door een korte inleiding met een karakteristiek motief in de contrabas en gevolgd door een contrasterend gedeelte waarna het refrein in verkorte vorm terugkeert. Opnieuw wordt daarna een contrast geschapen door een passage die zich onderscheidt door gepuncteerde ritmische figuren waarna een sterk gewijzigd, maar toch herkenbaar gebleven refrein het rondo afsluit.

Dr. Jos Wouters

Günther Passin, hobo

Amati Ensemble Berlin

Het Amati Ensemble Berlin bestaat uit 11 strijkers, die allen hun muzikale scholing ontvingen van Tibor Varga. Hun debuut in 1965 in Berlijn was een onmiddellijk succes en werd gevolgd door talrijke tournees over de gehele wereld, waarbij zij optraden met solisten als Leonid Kogan, Jean-Pierre Rampal en Aurèle Nicolet. De laatste tijd spelen zij geregeld met Günther Passin, solo-hoboïst van het RSO-Berlin, als vaste solist. Zij werden uitgenodigd op vele internationale festivals en traden op voor diverse radiostations in en buiten Duitsland. In het afgelopen seizoen speelden zij tijdens het Engelse Bach Festival en maakten een tournee van twee maanden door Latijns Amerika en onlangs (16 april) keerden zij terug van een tournee door de USSR, waar zij opnieuw werden uitgenodigd voor 1975. In de naaste toekomst zijn zij te horen o.m. op de Bregenzer Festspiele, de Berliner Festwochen en op de festivals van Bergen en Montreux. DGG gaf een grammofoonplaat van het ensemble uit.

Amati Ensemble Berlin

Viool	Rainer Koelble Ludolf Klemeyer Horst Schlenzka Helmut Salomon Frieder Meyer-Pacher Hartmut Klenner
Altviool	Attila Balogh Burkhard Streit
Violoncel	Martin Ostertag Michael Streit
Contrabas	Erik Erker

Eerstvolgende concerten in de serie Kamermuziek :

Den Haag – Diligentia
zaterdag 23 juni 1973
20.15 uur

Trio Fontanarosa

Schubert Trio in Bes gr.t.
Notturmo
Trio in Es gr.t.

Amsterdam – Concertgebouw
zondag 24 juni 1973
20.15 uur

Trio Fontanarosa

Leclair Trio in D gr.t.
Beethoven Trio in c kl.t., op. 1 nr. 3
Fauré Trio in d kl.t., op. 120
Ravel Trio in a kl.t.